Bu güne kadar, enerji alanına dair onca önemli değişikliğin yaşandığı gelişmeler kamuoyu, sektörün tüm ilgili kuruluşları ve üniversiteler tarafından gereğince tartışılmadan ve neredeyse bilgisine sunulmadan gerçekleşti. Enerji gibi ülke ve dünyanın geleceğini çok yakından ilgilendiren stratejik bir sektörün geleceğinin ve bu alana yönelik çözüm önerilerinin kamunun tüm temsilci kuruluşları tarafından tartışılması gerektiğini düşünüyoruz. Dilerim, 4. veya 5. Enerji Sempozyumlarında bu ülke insanının temel gereksinimi ve yurttaşlık hakkı olan enerjiyi konuşacağımız kamusal bir hizmet alanı bulabiliriz.

Kamusal bilgilenme hakkını gözeten bir yerden, saydamlık ve katılımcılığı hedef aldığımız bu Sempozyumda sektörün tüm ilgili kurum ve kuruluşlarına ulaştık ve sözü olan herkesi kürsüye davet ettik.

Değerli delegeler, sözü daha fazla uzatmadan Sempozyum çalışmalarına başladığımız 17 Mart 2001 tarihli Birinci Danışma Kurulu Toplantısından bu güne kadar, Sempozyum Yürütme Kurulu olarak bu çalışmalara farklı kurum ve odalardan katılan tüm arkadaşlarıma, özellikle Sempozyum Yürütme Kurulu Sekreteryasına, Sempozyum Başkanı olarak teşekkür ediyor ve TMMOB'un Türkiye III. Enerji Sempozyumu'nun enerji sektöründe yeni açılımlara hizmet etmesi dileğiyle saygılar sunuyorum.

ALİ YİĞİT (EMO Yönetim Kurulu Başkanı)- Sayın Başkan, sayın delegeler, siyasi partilerin temsilcileri; hepinizi Elektrik Mühendisleri Odası adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Hepiniz hoş geldiniz.

Benim konum, aslında saat 11'deki ilk oturumda ayrıntılı olarak tartışacağımız "Neoliberal Politikalar ve Enerji" konusu. Bu yüzden kısa bir konuşma yapacağım; onu baştan belirteyim. Zaten Sempozyum programı da oldukça yüklü.

Enerji konusunda son yıllarda Yürütme Kurulu Başkanı'nın da açılışta belirttiği gibi, neoliberal politikaların uygulanması ve ağırlıklı olarak da kriz yönetimi üstüne tartışmalarla geçen iki yıl yaşadık. Bu iki yıl içerisinde Türkiye'de çok az ülkede rastlanır birtakım Anayasal değişiklikler de yaşandı. Bunlardan en önemlisi de, uluslararası tahkimin bir Anayasa hükmü olarak kabul edilmiş olmasıydı. Biz bu tartışmalar sırasında ağırlıklı olarak sektörde örgütlü sendikalarla birlikte bir çalışma yürüttük ve tüm milletvekillerine bir açıklayıcı broşür gönderdik. Bu broşürde özellikle şunu vurgulamıştık, ki bugün de sonuçları görülmekte: Bir ulus devletle bir şirketin eşit olamayacağı ve ikisi arasında da tahkimin geçerli olamayacağını ağırlıklı olarak vurguladık.

Tartışmalarda hatırlanacağı gibi dönemin Enerji Bakanı, Türkiye'deki yargı sürecinin ağır işlediğini ve uluslararası kuruluşların Türkiye'de yatırım yapmak istemedikleri gibi bir gerekçeyi sunmuştu. Oysa, uluslararası tahkimin bir yargılama süreci değil; hukukla da uzaktan yakından bir ilgisinin olmadığını; aksine uluslararası şirketlerin kârlarını garanti altına almaya yönelik bir uygulama ve ağırlıklı olarak da Dünya Ticaret Örgütü ve IMF'nin yönlendirdiği politikalar çerçevesinde şekillenen bir süreç olduğunu anlattık ve dünyadaki uygulamalarının örneklerini de aktardık.

Artık bugün Türkiye'de kamusal alan tartışmaları, ulus-devlet tartışmalarıyla şekillenen bir süreç yaşanıyor. Bu süreci bütünlüklü olarak incelediğimizde, aslında yapılmak istenenin "özelleştirme" adı altında, kamunun kontrol etmiş olduğu temel mal ve hizmet alanlarının, ticari alanlar olarak örgütlenmesi ve buralardan kamunun çekilmesi doğrultusunda olduğu anlaşılıyor. Ağırlıklı olarak da IMF ve Dünya Bankası'nın telkinleri doğrultusunda şekillenen bir süreç yaşanıyor. Bu süreç doğaldır ki, bizim ulusal çıkarlarımız ya da buradaki mal ve hizmetlerden yararlanan kişilerin çıkarlarına bir süreç değil. Ama şu anda Türkiye 1950'lerde başlayan borçlanma süreci nedeniyle tabiri caizse tam "tefeci eline düşmüş tüccar" konumunda ve IMF'nin her dediğini emir telakki ederek, tam bir teslimiyet noktasında icraatlarını bu şekilde sürdürüyor.

Aslında şu soruların karşılığı ve tartışmaları belki de 1950'lerde başlayan ve günümüze kadar süren tüm 3. Dünya Ülkelerini kapsayan borçlanma sürecinin de bir özeti. 1970'lerde de başbakan olan ve bugün de başbakan olan kişi aynı. 1970'lerde izlenen çizgi "ulusalcı bir çizgi", bugün izlenen çizgiyse "teslimiyetçi bir çizgi." İster istemez şu soruyu sormak gerekiyor "Acaba Ecevit vatan haini mi oldu?" Aslında soru kişilere endeksli bir soru değil. Demin de söylediğim gibi görülen; çok bilinçli bir şekilde Türkiye'nin sanayileşme, araştırma-geliştirme altyapısının yok edilmesi; ayni yardımlarla bütün 3. Dünya ülkelerinin tek merkeze bağımlı hale getirilmiş ve bugün bu borçlanma kıskacıyla günlük faaliyetlerini dahi sürdüremeyecek bir noktaya gelinmiş olması.

Bugün artık çözümün gündelik politikalarda olmadığı; sorunun kökten yapısal bir değişiklikle, yeni bir siyasal anlayışla aşılabileceği ortada. Enerji de bu tartışmalar içinde temel parametrelerden ve en önemlilerinden birisi. Çünkü enerji olmadan sanayii olmuyor; enerji olmadan insanın yaşamını sürdürebilmesi olanaklı değil. Bugün bakıldığında Afganistan savaşı her ne kadar Taliban'a haddini bildirme operasyonu olarak anlatılsa da; özü itibariyle Amerika'nın globalleşmeyle zoraki dayatmış olduğu hukukun işlemediği yerlerde de askeri gücünü kullanmaktan çekinmediğinin ve enerji kaynaklarını her ne pahasına olursa olsun kontrol etmeyi birinci hedef olarak önüne koyduğunun da bir göstergesi.

Clinton'un 1999'da yapılan AGİT toplantısında söylediği bir şey vardı; Türkiye'de farklı tartışmalar yapılıyordu ama onun dikkat çektiği konu Orta Asya'nın doğal zenginliklerinin 15 yıl sonra dünya pazarlarına açılabileceğiydi. Bunların alt yapıları oluşturuluyor.

Orta Asya'da Rusya Federasyonu'yla ABD'nin hegemonya savaşında ABD'nin ciddi bir üstünlük sağladığı; ikinci hegemonya alanının da bir türlü kontrol edilemeyen Orta Doğu ve Basra Körfezi olduğu; buralarda da Saddam'ın kötü niyeti üzerine tartışmalar basına yansıyor. İkinci operasyonun, büyük ihtimalle buralara yapılacağı söyleniyor ve "Amerika'nın tartışmasız bir biçimde, geleceğini garanti altına alacak enerji kaynaklarını [illegible]yecek bir noktaya geleceği" şeklinde bir görüntü söz konusu.

Elbette, bu tartışmalar içinde Türkiye de analıtar konumda olan ülkelerden birisi ve Türkiye'nin enerji altyapısı konusunda yaklaşık 1984'ten beri ağırlıklı olarak bir siyasal partinin anlayışı çerçevesinde şekillenen bir enerji politikası ya da bir enerji politikasızlığı söz konusu. Ağırlıklı olarak ulusal tartışmalar ya da yargıya başvurularla şekillenmiş ve Türkiye'nin bir enerji krizi ya da enerji yönetim kriziyle baş başa kaldığı bir süreç yaşanıyor.

En son çıkarılan Elektrik Piyasası Yasası'yla da sektör tümden kamu denetimi dışına çıkartılıp, mülkiyet satışlı özelleştirmelerin önü açılmış durumda. Artık bugün, Türkiye kendi elektrik enerjisinin ne zaman, ne şekilde, hangi riskle karşı karşıya olacağını bilemediği gibi; önümüzdeki dönemler içinde de uygulanan politikalarla da bu elektrik enerjisini çok daha pahalıya mal ederek, hem cılız düzeydeki sanayisinin rekabet şansını azaltmış, hem de tüketicilere yüksek fiyatlı elektrik enerjisi vermeyi önüne hedef olarak koymuş görülüyor. Çünkü gerek dünyadaki enerji özelleştirmeleri, gerekse ülkemizdeki sınırlı düzeyde yapılan özelleştirmeleri -yani, yap-işlet-devret modelleri- incelendiğinde temelde elektrik enerjisi fiyatını en azından iki katına çıkardığı ve bunun da doğal olarak bir kamu hizmeti anlayışının terk edilerek; ticari bir anlayışın, ticari kârlılığın esas alınmasından kaynaklandığı ve kamu aleyhine işleyen sözleşmelerin imzalandığı biliniyor. Bu sözleşmeler konusunda gerek Danıştay'ın, gerekse Anayasa Mahkemesi'nin ve diğer yargı kuruluşlarının da kesinleşmiş hükümlerine karşı bu uygulamalar sürdürülüyor. Bugün TEAŞ'ın bir borç batağına saplanmasının temel nedeni yap-işlet-devret projeleridir. Bütün bunları büyük bir arsızlıkla uygulayan aynı siyasal anlayış, sanki bunları başkası batırmışçasına sözde çözüm önerileri getirerek, yeni kaosları ve yeni problemleri yaratmayı baştan önüne koymuş durumda.

En son Kemal Derviş'le, Enerji Bakanı Zeki Çakan'ın yaptıkları ortak açıklamaysa Türkiye'deki yasal uygulamaların da, çıkarılan yasaların da aslında bir hükmünün olmadığının açık göstergesi. Elektrik Piyasası Yasası'nda Hazine garantisinin verilmeyeceği açık bir şekilde belirtilmiş olmasına rağmen 29 Projeye -ki bu projeler, daha önce yapılmış olan yap-işlet-devret projeleriyle kamu aleyhinde aynı hükümleri içeriyor- Hazine garantisi verilmesi doğrultusunda bir açıklama yaptılar ve bu açıklamanın niye yapıldığı konusunda hükümet yetkililerinden herhangi bir karşı açıklama da olmadı. Çünkü yapılan açıklama yasaya aykırı bir açıklamaydı. Yasaları korumak ya da uygulamakla görevli olan Meclis'in de bu hususta çok duyarlı olmadığını da özellikle belirtmek istiyorum.

Bugün başlayan ve üç gün devam edecek olan Sempozyumda bu konuları tartışacağız. Enerji Bakanlığı'nın da bu tartışmalara katılması ve kendi görüşünü savunması konusunda özel bir çaba içerisine girdik. Ancak onlar bu tür tartışmalara katılmamayı tercih ettiler ve alelacele biri İstanbul'da, diğeri Ankara'da bilgilendirme toplantıları yaparak, yine eski uygulamalarını sürdürmekte kararlı olduklarını açık bir şekilde deklare ettiler.

Biz bir sivil toplum, demokratik bir meslek örgütü olarak elbette ki toplumu bilinçlendiren eleştirel bir konumda olmayı sürdüreceğiz. Bu konuda bugüne kadar

söylemiş olduklarımızın birebir gerçekleşmiş olması; bundan sonra bu sempozyum dahil, elektrik mühendislerinin uygulamalarının biraz daha ciddiye alınması gerekliliğini belirtiyor.

Ben Sempozyuma gerek delege olarak katılan, gerek hazırlık sürecine emeği geçen, ve sponsor olarak destek veren veya buraya katılımcı olarak gelen herkese teşekkür ediyorum ve Sempozyumun başarılı geçmesini diliyorum.

KAYA GÜVENÇ (TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı)- Sayın konuklar, sevgili arkadaşlarım; TMMOB adına hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Öncelikle Sempozyum Sekreteryasına, Danışmanlar Kurulu'na, Yürütme Kurulu'na, Elektrik Mühendisleri Odamıza teşekkür ediyorum; katıldığınız için sizlere teşekkür ediyorum. Enerji gibi önemli bir konuda görüşlerini bizlerle paylaşacak olan değerli katılımcılara da peşinen teşekkür ediyorum.

Sevgili Ali Yiğit "enerji gündemden düşmüyor" dedi. Bugün de gerek Türkiye'de, gerekse dünyada iki güncel olay yine enerjiyle, tabii kaynaklarla bağlantılı. Afganistan'daki olaylar ve bugün Ankara'ya resmi görüşmeler için ABD Bakanının gelişi enerjiyle ilgili. Afganistan olayının adı, enerji kaynakları üzerinde tam egemenlik tesisidir. Bu olay 11 Eylül'ün bir bahanesi olarak ortaya çıkmıştır ve arkasından Orta Doğuya yayılmaktadır; bunlar biliniyordu, söylendi.

Umuyorum ki bugün yapılacak resmi görüşmelerde gelişmiş ülkelerin enerji kaynakları üzerindeki tam egemenlik arayışları bizleri daha önce de deneylerini yaşadığımız zor durumlara düşürmez. Çünkü bizler için temel olan noktalardan birisi, komşularımızla sadece barış içinde yaşamak değil, aynı zamanda dayanışma içinde bu geri kalmışlık zincirinden, bu IMF ve Dünya Bankası'na esaret zincirinden kurtulmanın yollarını birlikte yaratmaktır. Bu bakımdan, bugünkü görüşmelerin de en azından bizleri rahatsız etmeyecek şekilde sürmesini umuyoruz.

Enerji Türkiye'de de özellikle son birkaç yıldan beri gündemden hiçbir zaman düşmedi; ne yazık ki konu olumlu yönleriyle değil de olumsuz yönleriyle yansıdı. Enerjinin gündeme gelmesi ya nükleer santral gibi bir olayla gündeme geldi, yani bütün dünyanın bıraktığı bir enerji kaynağının ülkemize getirilmek istenmesi ile gündeme geldi; ya Beyaz Enerji gibi yolsuzluklarla gündeme geldi - Sevgili Milletvekili arkadaşım biraz önce "yolsuzluk yerine hırsızlık tabiri daha doğrudur" diyordu, katılıyorum - yani hırsızlıklarla gündeme geldi; güçlü ekonomiye geçiş programıyla gündeme geldi, IMF'nin "çıkarın" diye emrettiği o 15 yasanın arasında 3 tanesi doğrudan enerjiyle ilgili olduğundan krizden çıkışta gündeme geldi; Yatağan'da çevre sorunlarıyla gündeme geldi. Yani enerji hep gündemdeydi ve şimdiye kadar da ne yazık ki hep olumsuz yönleriyle gündemde kaldı.

Aslında bunda şaşıracak bir şey yok. Çünkü, enerjiyi bir metaya dönüştürürseniz, yani kamusal bir hizmetten ticari bir hizmete dönüştürürseniz, bu olumsuzlukların hepsini görmek mümkündür.